

УДК 070(477)(091)

Лідія Сніцарчук

РОЗВИТОК ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ПЕРІОДИКИ У 80-ТІ РОКИ ХІХ СТ. В ГАЛИЧИНІ

У статті досліджено основні аспекти розвитку і функціонування української громадсько-політичної періодики у 80-х роках ХІХ ст. в Галичині. Особлива увага зосереджена на історії започаткування й виходу цих видань, організації їх змістових структур та політичному позиціонуванні редакційних колективів.

Для другого періоду розвитку української журналістики, що формують, як визначають хронологічно пресознавці [1], 60-90-ті роки ХІХ ст., характерне започаткування та функціонування пресових друків, видавці яких обирали громадсько-політичний напрям. Складнощі, пов'язані, головню, з нав'язливою опікою владних структур та перманентним матеріальним затишенням, які постійно супроводжували редакції видань цього невдячного для врівноваженого ритму роботи напрямку, суттєво впливаючи на тривалість виходу та тиражі, не зупиняли галицьких українців. Якщо в 50-ті рр. ХІХ ст. суто

громадсько-політичну спрямованість не було визначено домінантною жодним з редакційних колективів часописів, то впродовж 60-90-х рр. до диспозиції аудиторії було 26 таких пресових друків, видаваних переважно народовцями і русофілами. Багатство системи народовської преси представлено, зокрема, часописами «Мета» (1863-1865), «Нива» (1865), «Русалка» (1866), «Русь» (1867), «Правда» (1867-1870, 1872-1880, 1884, 1888-1898). Русофільська преса, з якої виразно виокремлюється газета «Слово», налічує також немало різнотипних видань, як-от: «Письмо до Громади» (1863-1865, 1867-1868), «Ру-

салка» (1868-1870), «Галичанинъ» (1867-1869) та інші літературно-політичні видання, що пропагували ідею «русской неделимости».

Ця преса нині постійно перебуває в колі наукових зацікавлень сучасних дослідників, переважно істориків, які прагнуть заповнити надто велику кількість ретельно створюваних у радянський період прогалин в українській історії загалом, у розвитку політичної думки і культури зокрема. Чимала павіть української періодики ХІХ ст. - радикально-соціалістичні, робітничі і соціал-демократичні видання - заангажовано-ретельно вивчалася радянськими науковцями. На сучасному етапі досліджень українські журналістикознавці зосередили свої зусилля на найбільш постраждалій від ідеологічних заборон західноукраїнській періодиці 20-30-х рр. ХХ ст. Однак значний масив цього пресового обшину другої половини ХІХ ст., зокрема церковно-релігійних, просвітницьких, господарських видань, й досі необхідним чином науково не опрацьований.

Окрім уже названих часописів, на українських етнічних землях Австро-Угорської імперії виходили «Голось Народный» (Коломия, 1865-1868), «Додаток «Слова» для Громады» (Львів, 1867), «Свѣтъ» (Ужгород, 1867-1871); «Слово до Громадъ» (Львів, 1869-1870), «Основа» (Львів, 1870-1872), «Зауля» (Чернівці, 1871), «Русская Рада» (Коломия, 1871-1912), «Друг» (Львів, 1874-1877), «Громадську друг» (Львів, 1878), «Дзвін» (Львів, 1878), «Молот» (Львів, 1878), «Батьківщина» (Львів, 1879-1888, 1893-1896), угорськомовні «Kozerdekek Csarnoka» (Ужгород, 1867); «Ungvari Kozlony» (Ужгород, 1867-1921), «Magyar Karpat» (Ужгород, 1875-1877), історія видання яких, організація змістових і формальних структур, політичне позиціонування, інформаційне забезпечення також чекають неупередженого, ретельного дослідження.

Доволі цікавим етапом в історії журналістики є функціонування громадсько-політичних періодичних видань, які з'явилися й вели боротьбу за аудиторну популярність у третьому десятилітті окресленого періоду - 80-ті роки. Упродовж 1880-1889 рр. громадсько-політична журналістика поповнилася 13 новими пресовими друками, для ініціаторів створення яких політичний змістовий контекст був важливою умовою організації, виховання, скеровування читача в потрібному, сповіданому самою редакцією, напрямі. Це були: «В^че» (Львів, 1880-1882), «Діло» (Львів, 1880-1918, 1922-1939), «Проломъ» (Львів, 1880-1882), «Switlo» (Коломия, 1881-1882), «Новый Проломъ» (Львів, 1883-1887), «Новое В^че»

(Львів, 1883), «Буковина» (Чернівці, Відень, 1885-1910, 1915-1918), «Русь» (Львів, 1885-1887), «Червоная Русь» (Львів, 1888-1891) «Народ» (1890-1895), «Народна Часопись» (1890-1914, 1918) «Русское Слово» (Львів, 1890-1914), угорськомовний «Kelet» (Ужгород, 1888-1901).

На початку цього десятиліття продовжували виходити започатковані ще в попередні роки москвофільське «Слово», яке так довго проіснувало на пресово-політичному обширі Галичини завдяки суттєвим субсидіям, надаваним зі столиці сусідньої імперії, такого ж світоглядного відтворення «Русская Рада», виразно національна «Батьківщина», творена українськими політичними діячами Закарпаття газета «Ungvari Kozlony».

Регіональну газету «для народа» впродовж 42 років випускав М. Білоус, власник коломийської друкарні. Для часопису «Русская Рада», саме таку назву обрали організатори видання часопису, серед яких був уже відомий на той час галицькому читачу народний просвітитель, ініціатор заснування «Общества им. М. Качковского» Іван Наумович, визначалися спершу, окрім просвітницьких завдань, громадсько-політичні змістові орієнтири, пов'язані головню з русофільськими настроями його видавців. Однак формат насиченості змісту часопису заповнювався й різноаспектним просвітницьким матеріалом, з якого «читацький народ» черпав історичні, етнографічні, господарські знання. Пресовидавничий коломийський феномен продовжувався, мабуть, і надалі, коли б не хвороба М. Білоуса, адже «популярність і поширення газети певною мірою переступили рубежі локального зацікавлення у межах повіту, а щорічні редакційні огляди політичного, громадського і культурного життя краю вигідно вирізняли її серед інших видань» [2].

У 1879 р. було оголошено цісарський декрет, за яким польську мову визнано основною мовою викладання у Львівському університеті. В Галичині тривало наполегливе витіснення української мови з освітянського поля, з державних установ. Задекларована на державному рівні всеохопна паритетність прав українців і поляків залишилася тільки голою декларацією. Незадоволення політикою, яку провадив офіційний Відень стосовно вирішення проблеми обох народів у Галичині, призвело до завершення вірноконституційного періоду українських послів. Незважаючи на очевидну необхідність політичного об'єднання давніх політичних опонентів - народовців і москвофілів - перед загрозою втрати національної ідентичності, порозуміння між ними так і не відбулося внаслідок провокатив-

них дій авторитетних чільників «галицкої рускості» В. Площанського та І. Добрянського на спільному засіданні в «Русській Раді». Саме ця подія зміцнила позиції народовського українства, що проявилось, зокрема, у заснуванні нових пресових друків. Адже доволі активно впроваджувана на пресові обшири Галичини громадсько-політична періодика наприкінці 70-х рр. суттєво підупала внаслідок надто складних для українства імперії політико-ситуативних на шарувань, а також вельми скрутного матеріального становища її видавців. «Б^дній мы селюхи, та в^кдй може б^кдн^кйпш якъ ти Босняки, бо якъ дойшли до насъ слухи, то Босняки мають уже якийсь «Сераевській Листокъ» на зиму до читаня, а у насъ зъ Газетою политичною чей бы зъ каменя. Чи у насъ менше письменнихъ людей, чи мало способныхъ до писаня?..» - домагався політичного видання дописувач із с. Залішки (тепер Тернопільської обл.) у листі, опублікованому в ч. 11 за 1878 р. у часописі «Письмо з Просвіти». Безперечно, пропонувані читачтву московфільські «Слово» та «Русская Рада» не могли задовільнити інформаційні потреби української аудиторії, пропонуючи односторонню категоричність у трактуванні й оцінці громадсько-політичного різномет'я. Восени 1879 р. Юліан Романчук, один з ініціаторів марної спроби злагоди серед галицького політикуму, розпочав видання газети «Батьківщина», яка від числа до числа «робила величезне вражінє на селян, головно завдяки великій масі кореспонденцій, переважно писаних самими селянами, які мали тут нагоду підносити найріжнороднійші свої місцеві кривди та потреби» [3].

На початку грудня 1879 р. «зібралися львівські народовці на довірочну раду в справі видавання більшої політичної газети» [4]. Незважаючи на брак коштів для реалізації задуманого проекту, видання газети «Діло» розпочалося у січні 1880 р. за фактичного редакторства В. Барвінського, хоча з певних тактичних міркувань підписував газету до друку М. Коссак. Це видання завдяки зручному доцільному редагуванню і народній чистій мові придбало собі в короткім часі симпатії широких кіл суспільності й уже за півроку Д. Гладилович, що безплатно адміністрував газету, міг заявити, що: «"Діло", маючи поверх 600 передплатників, може оплачувати редактора» [5]. Вдалий початок стимулював редакцію на нові журналістські звершення. Історія видання газети містить чимало різноаспектних фактів, пов'язаних і з особами, за редакторства яких упродовж 60 років вона залишалася національною трибуною українства завдяки особливостям ви-

рішення інформативно-публіцистичних завдань, компетентності журналістського колективу, специфіці проведення полеміки з політичними опонентами. «Найголовніше - те, що його («Діло». - Л. С.) концептуальні політологічні підходи та теоретичні засади повністю підтвердила новітня суспільна практика, цивілізовані методи боротьби за вільну і незалежну Україну, розбудови демократичної і правової демократичної держави», - висновковував автор дослідження цього «поступу української суспільної думки» [6].

У квітні 1881 р., незважаючи на пропонувану покутській (нині частина Івано-Франківської обл.) аудиторії газету «Русская Рада», коломиїський учитель М. Кореневич розпочав нове «письмо для народа» під назвою «Switlo», латинського шрифтового виконання. Така відвага видавця була спричинена, вочевидь, фінансовою підтримкою польського політикуму, позаяк чимало публікацій двотижневика присвячено обговоренню українсько-польських суперечностей та намагання зробити свій внесок в досягнення нормальних відносин між обома народами в краї. Достеменно невідомо, чому припинилося «письмо для народа», мабуть, не вистачило матеріального «благодійницького» завзяття, латинка також була не вельми пошанована українською аудиторією, інформаційно-політичну ж «погоду» творили інші видання, зокрема, професійно потужне «Діло».

Виразно національне спрямування мав часопис «Буковина». Редакція часопису, очолювана Ю. Фельковичем, визначила доволі відповідальне з огляду на не зовсім вдалий досвід видання чернівецького попередника - «Буковинської Зорі» (Чернівці, 1870) - завдання: «...поставити Народъ Рускій Буковины на равный степень духового и морального розвою съ иншими народами австрійской монархій» [7]. Редакція першого політичного часопису в Буковині одразу визначила завдання і роль періодичних видань у житті народу. Зокрема, газети «повинні бути зеркаломъ нашего духового житя, обявою нашихъ желаний и обм^ною нашихъ думокъ (гадокъ). Въ нихъ повинні мы знайти на век наши душевній болезни раду и отраду, нашихъ учител^квъ, наставниковъ, котрыхъ голось научивъ бы насъ жити повнымъ житьемъ народнымъ, берегчи и боронити нашу народну честь и взбудити въ насъ самосв^домость народну. На ихъ то окликъ и зъывъ повинні мы громадити ся около народного прапору, щобы зъ оттамъ голосомъ целого народа поднести нашу кривду и домагати ся см^кю справедливости запорученои намъ правами» [8]. Саме ця велика цитата яскраво демонструє ро-

зуміння редакторським колективом, зокрема її першим редактором, що підписувався у випускних даних як Юрій де Федькович, не лише основної ролі періодичних видань, а й загалом усіх політико-суспільних конфігурацій тогочасся. Над організацією змістових структур часопису працювали П. Кирчів, С. Дашкевич, І. Созанський, В. Дутчак і, головню, О. Маковей. Виразно артикулюючи національну позицію, ці та інші таланти зуміли створити газету, універсальну за змістом, всеохопну інформаційно, раціональну за організацією формально-змістових структур.

Наприкінці 1885 р. священник із Холма Лука Бобрович розпочав видання, яке, за його задумом, повинно було стати інформаційним орієнтиром для галицької аудиторії в справах «церковного, політичного і суспільного життя» - газети «Русь». Однак пропольські настрої, якими вирізнявся зміст «Русі», викликали обурення і народовської, і москвофільської преси: «Руска праса одного и другого табору, любуючись въ туманнихъ дефиницияхъ и оракульскихъ фразахъ, говорячихъ все и ничего, жажнула ся передъ такъ позитивно поставленными основами, на котрыхъ нашъ народний розвой оперти ся повинень» [9]. Для читачтва також не зовсім бажаними виявилися і тематичний обшир, і, головню, приховані мотиви виходу. Отже, надруковано було лише 22 числа газети, видаваної в «горячо-католицком і широко-народнім напрямі».

Стараннями галицького і зусиллями наддніпрянського українства, зокрема О. Кониського, у Львові було відновлено народовську «Правду», яка виходила ще в 1867 р. Для історії останнього періоду (1888-1898) цього багатогранного і різнопланового часопису характерні контраверсійні відносини осіб, причетних до його творення, що, плекаючи і пропагуючи національний «політичний ідеал» і «стежки, якими можна і треба йти до нього», не зуміли досягти консенсусу не лише в концептуалітиці, а й в організаційних питаннях. Зокрема, певні колізії пояснено М. Возняком у статті «Драгоманов у відновленій «Правді» [10]. До слова, саме це видання варте нового прочитання сьгоднішніми дослідниками, позаяк відкрито доступ до нових архівних джерел, що дає змогу реставрувати широкоаспектну картину його історії, а журналістський текст «правдівців» заслуговує спеціального вивчення.

Водночас у рік вдалого дебюту народовської «Діла» на пресово-політичному обрії Галичини з'явився творений зодержимістю редакційного колективу москвофільського спрямування журнал «для політики і літератури» під назвою

«Проломь». На відміну від інших періодичних видань москвофілів, «проломівці» відверто проголосили свою орієнтацію на Росію. «Слово» на той час суттєво підупало і за формою, і за змістом, стиль редакторства В. Площанського не задовольняв радикально налаштований проросійський актив. Нове видання, що творилося під орудою О. Маркова, обдарованого журналіста з виразно москвофільськими переконаннями, вирізнялося активнішою громадсько-політичною позицією авторів, докладним оглядом галицьких повсякденних реалій, висвітлюваних у доволі агресивному ракурсі, такою ж аналітикою. Поміркованішу політичну позицію мав створений водночас із «Проломом» і організований зусиллями одних і тих самих активних представників москвофільства, зокрема Іваном Явдиком, Степаном Лабашем, і, безперечно, головним натхненником О. Марковим, двотижневик «В'че», що пояснюється, вочевидь, орієнтацією на «свого» - «проломівського» - читача і того, якого варто було б ненав'язливо захопити в полон свого політичного світогляду. Нове «письмо для народа» не лише інформувало читачів про галицьку громадсько-політичну подієвість, орієнтуючи на сприйняття сповідуваних ідеалів, а й подавало чимало публікацій господарського характеру. Таким чином редакція намагалася заволодіти широким колом «народного» читачтва, якому вельми потрібна була саме така пресова підтримка - економічно-господарські відомості та практичні поради, зокрема торговельно-цінова ситуація в краї.

Характеризуючи громадсько-політичне життя 80-х рр. у Галичині, І. Франко відзначав, що це був період «банкротств ідейних і матеріальних», маючи на увазі, головню, москвофільське середовище. Ув'язнення за «державну зраду» і судовий процес 1882 р. над А. Добрянським, І. Наумовичем, В. Площанським, О. Марковим та іншими галицькими москвофілами, відомий як «процес Ольги Грабар і товаришів», суттєво відкоригували позитивні погляди їхніх прихильників, які «відчули живе хвильоване в напрямі до народовства» [11]. Така ситуація не могла не вплинути на становище москвофільської преси, тим більше, що й урядовий Відень певним чином відреагував на її функціонування. Внаслідок таких дій, що призводили до вилучення не лише певних текстових фрагментів, а й цілих статей, наприкінці 1882 р. видавцями були закриті газети «Проломь» і «В'Кче». Натомість та сама редакція розпочала видання нової, як було оголошено читачам, газети «Новый Проломь» з надією не лише уникнути опіки цензури, а й, проаналі-

зувавши всі недоліки попередника, вдосконалили його змістову наповнюваність. Двічі на тиждень потрапляла газета до «ревнителів руско-народного дела», спотворюючи до потрібної організаторам форми висвітлення і трактування політичної події в краї. Змінивши назву, редакція і не намагалася подолати викладової тенденційності в публіцистичному багатотем'ї (окрім громадсько-політичної проблематики, зокрема, полеміки з одвічними опонентами щодо національно-політичного майбуття, в газеті широко висвітлювалися церковно-релігійні, освітянські, господарські актуалії). Недовговічним додатком до цього новотвору став тижневик «Новое Віче» (вийшло лише 5 чисел), що «успадкував» від попередника поміркований тон текстового комплексу, який складався, переважно, з інформаційно-нормативних матеріалів.

У 1887 р. знову сталися зміни у пресовій тактиці москвофілів. У зв'язку з закриттям багатолітнього «Слова» завдання і функції обох видань вирішено було зосередити в одному друкованому органі, себто «дать вираженіе фактичной фюзій» цих видань. Такою газетою стала «Червоная Русь», що виходила спершу тричі на тиждень, а з 1889 р. - щоденно. У 33 числі за 1902 р. у часописі «Діло» було надруковано некролог В. Площанського і відзначено, що з другої половини 1887 р. «урвалася йому поміч з Росії, перелившиися на спритніших людців». Виявилось, що це-видавець і редактор «Червоної Русі» О. Марков, якому вдалося переконати російських «благодетелей» у необхідності підтримки часопису, головною метою якого було протистояння українофільським тенденціям у Галичині. «Борьба за свободу и благо русского отечества», - саме під таким гаслом формувався зміст видання, основна частина якого відводилася політичному інформуванню аудиторії та доволі вміло прихованій, а іноді й, навпаки, - агресивно наполегливій, пропаганді крашості «русского». Однак не можемо не відзначити, що, окрім продумано розставлених читацтву політичних тенет, редакція цього видання продовжувала й просвітницькі традиції своїх попередників - «братів за духом». Мовознавча, літературознавча, дидактична, історична, краснописьменна (Марко Вовчок, Д. Маркович, Е. Ожешко, Гі де Мопассан, інші літературні таланти) текстові частини формувалися організаторами під «истинно нравственным и релігійно-національним» поглядом. Не вдаватимемося в подробиці, намагаючись пояснити суть «релігійно-національного» світогляду видавничо-редакційних колективів москвофільських часописів. Вона очевидна. Лише наголо-

симо, що з огляду на пресові просвітницькі прагнення москвофілів та інші їхні журналістські досягнення варто було б охопити хоча б контент-аналізом і цей сегмент західноукраїнської періодики - неупереджено, виважено, об'єктивно.

Наприкінці 70-х рр. у громадсько-політичний сюжет Галичини вводиться ще одна, згодом надто проблематична для національного майбуття, звивиста лінія: соціалістична поглядовість. З корпусу громадсько-політичної преси виокремився самостійний тип пресових друків - революційно-демократична журналістика, а саме - часописи радикально-соціалістичного напрямку. 1890 р. галицьке пресове забезпечення склалося так, що «пересічний галицький чоловік читав «ДКло» або «Червоную Русь», особливо новинки», - відзначав добре проваджену інформаційну політику В. Охримович [12]. Ретельно «приправлені» валюативною інформацією, що відтворювала під необхідним для видавців кутом суспільно-політичні актуалії краю, ці газети задовольняли прихильників і національного, і москвофільського позиціонування. Однак у січні цього ж року розпочався ще один пресовий проєкт, який відчутно вплинув на інформаційний простір Галичини. За редакторства І. Франка та М. Павлика у світ вийшло перше партійне видання «Народ» - «орган руско-української радикальної партії». «Підготовчу працю для цієї політичної організації виконав гурт Франка й Павлика за двадцять років, не лякаючися ні арештів, ні голоду й холоду, ні прокльону власної суспільності. І та праця не пішла на марне не тільки в Галичині, але й на Придніпрянщині. Вплив думок про активну політику, що їх ширив Драгоманів і за ним гурт Франка, здобував собі там щораз ширший ґрунт. Почався живіший зв'язок київського молодого покоління з Галичиною. Ішов взаємовплив не лише літературний, але й політичний» [13]. Однак радикально-соціалістичні ідеї, сповідувані Т. Окуневським, С. Даниловичем, І. Гарасимовичем та іншими партійними чільниками й пропаговані на сторінках «Народу», не знайшли підтримки ні серед народоців та їхніх прихильників, ні серед москвофільського представництва. «Трудними початками» назвав час становлення газети А. Животко. Детальну характеристику опублікованої в часописі «суспільної» програми вперше «зорованої» партії вмістила редакція «Діла» (ч. 20), доволі різко оцінивши політичні погляди радикалів. Така ж позиція несприйняття сповідуваних новопартійцями ідеалів, а, отже, і їхньої пресової трибуни, характерна для «Правди», «Зорі», «Батьківщини», які вважали, що ство-

рення радикальних видань спричинене «дегенеруючим впливом суспільносте». Не залишилися осторонь і москвофільські видання, зокрема «Червона Русь» і «Страхопудь», скептично коментуючи публіцистику «Народа». Натомість В. Охримович висловив загальну думку радикалів щодо відсутності поступу в розвитку української преси в Галичині: «Перші рочники Слова, Науки, Русскої Ради стоять значно вище від послідних. Коли замість українофільських Вечерниць, Мети і Правди стали виходити народовські Діло і Зоря, то був се також значний крок до суспільности, значний крок в зад. Ріжниця межі Вечерницями, Метою, Правдою, з одною, а Дклом і Зорею, з другої сторони, лежить в тім, що послідні ліпше підходять під ретроградні погляди і привички галицко-русского загалу» [14]. Історія видання «Народу» складна, наповнена драматично-контраверсійними сюжетами відносин між його видавцем, редакторами та авторами, партійницьким «пошуком істини». Після смерті М. Драгоманова, «головної підпори» видавця «Народа», М. Павлик вирішив закрити газету. «Народ» «дав взірць найліпшого часопису, приступного й цікавого як для української інтелігенції, так і для широких народніх мас, йдучи до них з багатим змістом думки соціального й національного визволення» [15].

У січні 1890 р. вийшов у світ політичний тижневик «Русское Слово», видавці якого намагалися вкотре засвідчити широкому читацькому загалу свою позицію, поглядом спрямовану на Росію. Редакція цієї громадсько-політичної газети визначила доволі амбітні завдання - допомогти «русскому» народу здобути політичну та економічну незалежність. Хоча, нагадаємо, саме в ці роки москвофіли відчутно втратили популярність і вплив на частину галицького українства. Намагаючись пояснити таку ситуацію, Ю. Яворський, ревний сповідувач москвофільства, виправдовувався: «Теорія малорусского сепаратизма чрезвычайно быстро распространилась и ныне охватывает широкие круги галицко-русской интеллигенции. Смѣло можно полагать, что сія интеллигенція на добрую половину считает и величает себя особымъ, самостоятельнымъ народомъ, силится творить свой особый «русский» языкъ и создавать особую литературу. Сепаратисты им"Кюгъ теперь въ своемъ распоряженіи 15 периодическихъ изданій, довольно значительную литературу, много разныхъ обществъ, а также официальныхъ должностей и вліятельныхъ мествъ» [16].

Як додаток до «Gazet Lwowsky» у грудні цього ж року вийшов щоденник «Народна Часо-

пись», яким опікувався редактор Адам Креховецький. Пресова ініціатива польських журналістів, усебічно підтримувана політичними репрезентантами примирення обох народів Галичини, була втілена у життя доволі вдало, позаяк інформаційно-публіцистичний текст газети охоплював необхідну для читача насущність: політика, економіка, культура. Актуалізація гасел необхідності врегулювання співіснування українців і поляків - домінанта корпусу політичних текстів. Незважаючи на тривалість існування (понад 25 років), інформаційна присутність «Народної Часописі» не вельми толерувалася іншими українськими періодичними виданнями (що зрозуміло), ба навіть не викликала ні реплічних зауваг, ні насиченої полемічності. Хоча сама редакція надзвичайно ретельно студіювала зміст української преси, публікуючи оперативні відгуки на «політикування» нелюбих їй «Діла», «Зорі», «Буковини» та інших стрижнево національних видань. Попри це, газета все-таки повинна привернути увагу нинішніх дослідників преси, позаяк є не лише добрим історичним джерелом до відтворення одного з протилежних поглядів на українсько-польські відносини й запропоновані шляхи, щоправда лишень для одного з учасників конфлікту, подолання протистояння.

Безперечно, у порівнянні з іншими виданнями, що друкувалися в Австро-Угорській імперії, українських пресових видань, зокрема громадсько-політичних, виходило доволі мало, що пояснюється значною мірою і складними політичними обставинами, і матеріальними негараздами, і не вельми активним читацтвом. Певним чином відштовхували читачів, хоч як це парадоксально, й самі редакційні колективи політичних газет-антагоністів, що влаштовували справжнісінькі словесні баталії на своїх сторінках, намагаючись у такий спосіб відстоювати власні погляди і переконання. Заперечуючи думку багатьох осіб, причетних до творення української преси, що в такій ситуації не варто започатковувати нові пресодруки, оскільки наявних в інформаційному просторі Галичини й так удосталь, М. Павлик наголошував на тому, що українських «простолюдських» часописів категорично не вистачало, кожне з новостворених видань тільки інформаційно доповнювало б одне одного. При цьому він визначав певні вимоги щодо змістового подання громадсько-політичних газет: «Аби ... укладалися пильно й сумлінно, аби чесно та безсторонно ставилися одна до одной, аби писали про все, що по чийй думці найкористніше для народу, та аби редакції їх говорили від себе всю правду (виділено автором. - Л. С), не ля-

каючись ніяких ворогів і супостатів, ані чужих, ані своїх» [17].

В наступні, 90-ті, роки в громадсько-політичний пресовий текст влилися нові видання, для яких характерні інформаційно-пропагандистські пошуки, що вирізняються, головню, віднайденням оптимальних форм і засобів зацікавлення читача. Проте чималий журналістський досвід, отриманий «вісімдесятниками», дав змогу наступникам усвідомити їхні здобутки і прорахун-

ки. Наскільки вплинули успадковані канони означених видань на подальший процес пресотворення, зможемо визначити лише тоді, коли вповні, не вибірково, не кон'юнктурно, без проявів репресивного характеру суспільства, буде досліджено весь корпус громадсько-політичної періодики Галичини другої половини XIX - початку XX ст., твореної зусиллями, творчими і матеріальними, галицького авангарду українства.

1. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. - Джерсі-Сіті, 1974. - С. 16, 17; Животко А. Історія української преси. - Мюнхен, 1989-1890; Нечитайок М. Ф. Методологічні проблеми історико-журналістських досліджень // Українська періодика: історія і сучасність. Тези доп. і повід. Всеукр. наук.-теорет. конф. (9-10 грудня 1993 р.) - Львів, 1993. - С. 17-22; Романюк М. М. Історія української преси: Проблеми періодизації // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. - Львів, 1994. - Вип. 1. - С. 11, 12.
2. Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломий (1865-1994 рр.): Іст.-бібліограф. дослідж. - Львів, 1996. — С.11.
3. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.-Львів, 1910. - С 314.
4. Романчук Ю. З моїх споминів про «Діло» // Діло. - 1930. - 4.9.
5. Там само.
6. Шапован Ю. Г. «Діло» (1880-1939 рр.): поступ української суспільної думки. - Львів, 1999. - С 341.
7. Родимці // Буковина. - 1885. - Ч. 1.
8. Там само.
9. Терроризм галицько-руської преси // Русь. - 1895. - № 1.
10. За сто літ: Матеріали з громадського й літературного життя України XIX і початків XX століття. - Х.; К., 1930. - С 229-241.
11. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.-Львів, 1910.-С. 293.
12. Охри-ювич В. Кілька критичних думок про жите та розвій галицько-руської інтелігенції // Народ.- 1890.- Ч. 21. - С. 324.
13. Стахів М. Українська Радикальна Партія перед початком політичної діяльності д-ра Івана Макуха: вступ до його спогадів // Макух І. На народній службі. - Детройт, 1958. - С 12.
14. Охримович В. Вказ. праця.
15. Животко А. Трудні початки (До історії «Народа») // Календар Українського Робітничого Союзу на рік 1934. - 1933. - С 85.
16. Яворській Ю. Очерк розвитку галицько-руської літератури // Галицько-Русській Вѣстникъ. - 1894. - № 1. - С. 42.
17. Русское Слово // Народ. - 1890. - Ч. 2/3. - С 25.

Lidiya Snitsarchuk

THE DEVELOPMENT OF PUBLIC AND POLITICAL MEDIA DURING 80s OF THE XIX CENTURY IN GALYCHYNA

The development of Public and Political periodicals in 80-s of XIX c in Galicia. The main aspects of development and functioning of Ukrainian public and political periodicals in 80-s of XIX c in Galicia are analyzed. The author focused on the history and content structure of these editions as far as and political positioning of their editorials.